

PREEMINENȚA DREPTULUI ȘI SECURITATEA JURIDICĂ ÎN PROCESUL AMENDĂRII CODULUI CU PRIVIRE LA ȘTIINȚĂ ȘI INOVARE ȘI A CODULUI EDUCAȚIEI

Doctor habilitat în drept, profesor cercetător **Victor BALMUȘ**
Institutul de Cercetări Juridice și Politice al AȘM

THE PREMINENCE OF THE LAW AND THE LEGAL SECURITY IN THE PROCESS OF THE AMENDMENT TO THE CODE ON SCIENCE AND INNOVATION AND THE EDUCATION CODE

Summary. The evolution of the amending process to the Code on science and innovation and the Education Code has caused the restoring to the issue of respecting the principles of the preeminence of law and ensuring legal certainty in the Republic of Moldova. The author comes up with arguments confirming that the principles in question are still not complied with both in the drafting of legislative acts within the Government, the State Chancellery, the ministries and other central administrative authorities, and in the process of their adoption by the Parliament. Implementation of the Code on science and innovation, amended by Law no. 190 of 21.07.2017 and republished, without additional amendment, will have disastrous consequences on the scientific community and the performance of the research and development field, including the Academy of Sciences of Moldova and the research and development institutions, their image in the European and International research area.

Keywords: Code on Science and Innovation, Education Code, amendment, transparency, public debates, implementation, scientific community, Academy of Sciences of Moldova.

Rezumat. Evoluția procesului de amendare a Codului cu privire la știință și inovare și a Codului educației a condiționat revenirea la problema respectării principiilor preeminenței dreptului și asigurării securității juridice în Republica Moldova. Autorul vine cu argumente care confirmă că principiile în cauză nu sunt respectate în continuare atât în procesul elaborării actelor legislative în cadrul Guvernului, Cancelariei de Stat, ministerelor și a altor autorități administrative centrale, cât și în procesul adoptării lor de către Parlament. Implementarea Codului cu privire la știință și inovare, amendat prin Legea nr. 190 din 21.07.2017 și republicat, fără o amendare suplimentară, va avea consecințe dezastruoase asupra comunității științifice și performanței domeniului de cercetare-dezvoltare, inclusiv asupra Academiei de Științe a Moldovei și a instituțiilor de cercetare-dezvoltare, a imaginii acestora în spațiul de cercetare european și internațional.

Cuvinte-cheie: Codul cu privire la știință și inovare, Codul educației, amendare, transparență, dezbateri publice, implementare, comunitatea științifică, Academia de Științe a Moldovei.

PROCEDURA DE ELABORARE, APROBARE ȘI ADOPTARE

Proiectul hotărârii de Guvern cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru modificarea și completarea Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova nr. 259 din 15 iulie 2004 a fost supus avizării de către autoritățile publice interesate și publicat pentru consultări publice încă în iunie 2014 [1]. Este adevărat că o variantă intermediară a „proiectului hotărârii de Guvern cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru modificarea și completarea Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova nr. 259 din 15 iulie 2004 a fost plasat pentru consultări publice pe data de 25 aprilie 2016 [2], pe pagina web particip.gov.md și remis pentru avizare și expertiză autorităților interesate, conform prevederilor legale” [3], însă acesta nu era proiectul elaborat de Centrul de Implementare a Reformelor. În cadrul procesului de

consultare publică și avizare a proiectului menționat supra nu a fost solicitată opinia Centrului de Implementare a Reformelor deoarece acesta a fost constituit doar la 20.01.2017 [4], iar termenul limită pentru consultări publice a expirat la 25.06.2016 [2].

Consultările între părțile interesate s-au desfășurat până la 07.03.2017, când „în cadrul unei ședințe prezidate de Prim-ministrul Pavel Filip a fost pus în discuție proiectul de modificare și completare a Codului cu privire la știință și inovare, care a fost elaborat în comun de Academia de Științe a Moldovei, Ministerul Economiei și Ministerul Educației, în baza recomandărilor experților europeni”. „... Prim-ministrul a dispus ca în decurs de 10 zile *proiectul de modificare și completare a Codului cu privire la știință și inovare* să fie definitivat, conform Conceptului discutat și agreeat de către părți” [5].

Chiar și după aceasta, Centrul de Implementare a Reformelor nu a fost implicat nemijlocit în procesul

de amendare a Codului cu privire la știință și inovare. Astfel, la 29.04.2017, „Premierul Pavel Filip a prezidat o ședință de lucru la Guvern privind implementarea reformei sistemului național de cercetare și inovare din Republica Moldova. În cadrul reuniunii, părțile au discutat despre ... *proiectul de lege pentru modificarea și completarea Codului cu privire la știință și inovare*” [6], ... „elaborat în baza recomandărilor experților europeni”, care prevedea constituirea: *Agenciei Naționale de Cercetare, Dezvoltare, Inovare și Transfer Tehnologic*, coordonate „de un Consiliu de administrare format din 11 persoane, inclusiv reprezentanți ai autorităților, ai Academiei de Științe și ai societății civile”; a „*Consiliului Național pentru Calificări și Titluri Științifice format din 17 membri – reprezentanți ai comunității științifice, selectați printr-un concurs public organizat de Guvern*” [6].

Proiectul hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea proiectului legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative, elaborat de Centrul de Implementare a Reformelor, a apărut pe pagina web particip.gov.md la 07.07.2017 [7], care nu era accesibilă, de aceea se descărca doar de pe pagina web a Guvernului [8]. Proiectul nu a fost remis pentru avizare și expertiză Academiei de Științe a Moldovei, iar avizele autorităților administrației publice fie că nu existau (cel al Ministerului Finanțelor), fie că au fost expediate Centrului de Implementare a Reformelor după adoptarea de către Guvern a Hotărârii Guvernului nr. 533 din 10.07.2017. Sinteza obiecțiilor și propunerilor la proiectul de lege a fost elaborată după adoptarea hotărârii în cauză (12.07.2017) [9], în Avizul Ministerului Justiției [10], expediat în adresa Guvernului după adoptarea hotărârii în cauză (11.07.2017) constatându-se multiple curențe de ordin juridic, legistic și gramatical, Raportul de expertiză al Centrului Național Anticorupție a fost expediat în adresa Guvernului după adoptarea hotărârii în cauză (12.07.2017), concluziile din raport nu au fost incluse în *Sinteza obiecțiilor și propunerilor la proiectul de lege* și nu au fost luate în considerare de autor, deși acestea prezumă reluarea procesului de examinare a proiectului de lege: „Autorul nu a respectat etapele și rigorile transparenței decizionale stabilite de Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional...” [11]. Acest lucru este evident, deoarece proiectul hotărârii de Guvern menționat supra, fiind plasat pe pagina web la 07.07.2017 nu putea fi avizat și supus consultării publice în trei zile, dintre care doar una lucrătoare. Cu atât mai mult cu cât pe pagina web particip.gov.md era anunțată „data limită pentru comentarii: 21.07.2017” [7].

În scrisoarea Centrului de Implementare a Reformelor din 17.08.2017 se afirmă cinic că „Versiunea

definitivă a proiectului, în modul descris mai sus, a fost plasată repetat pe pagina web particip.gov.md precum și avizată repetat de către autoritățile interesate, corespunzătoare” [3]. Martori ai modului prezentării proiectului de lege, exercitării dreptului la inițiativă legislativă și a „prerogativei de elaborare, aprobare și promovare a politicilor publice” în ședința Guvernului din 10 iulie 2017 au fost toate părțile interesate, în special cercetătorii științifici.

În pofida acestor circumstanțe, proiectul legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative (Codul cu privire la știință și inovare – art.1, 4, 5 ș.a.; Codul educației – art.18, 115, 116 ș.a.) a fost aprobat de Guvern prin Hotărârea Guvernului nr. 533 din 10.07.2017 [12].

Provoacă nedumerire și afirmația din scrisoarea Centrului de Implementare a Reformelor „că până la adoptarea deciziei finale a Parlamentului pe marginea acestei inițiative legislative, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei a organizat masa rotundă cu genericul „Reforma domeniului de cercetare-dezvoltare-inovare, viziunea comunității științifice și proiectul Guvernului”, în cadrul căruia proiectul a fost supus unor dezbateri publice în format largit. Într-adevăr, la 14 iulie 2017, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei a organizat o masă rotundă cu genericul „Reforma domeniului de cercetare-dezvoltare: între viziunea cercetătorilor și proiectul Guvernului”, la care însă au lipsit invitații din partea autorităților interesate: conducătorii comisiilor parlamentare, conducătorii fracțiunilor parlamentare și deputați independenți, conducerea Cancelariei de Stat, a Centrului de Implementare a Reformelor etc. Participanții la masa rotundă și-au exprimat dezacordul total cu proiectul de lege promovat cu încălcări grave ale legislației de către Centrul de Implementare a Reformelor și au propus amendamente, inclusiv cele expuse în acest articol [13].

Aceeași apreciere negativă o putem da și constatării că „toate părțile interesate au avut timp să expună opinii cu referire la acesta și să participe la dezbaterile proiectului, în cadrul procesului de aprobare a actelor legislative, până la aprobarea finală a acestuia”, deoarece președintele Comisiei parlamentare cultură, educație, cercetare, tineret, sport și mass-media, proaspăt ales la, 20.07.2017, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, a invitat reprezentanții Academiei de Științe a Moldovei pentru dezbateri în comisia de profil în ziua de 21.07.2017, când proiectul de lege era deja examinat de Parlament.

Scrisoarea Cancelariei de Stat din 14.07.2017, adresată Biroului Parlamentului, confirmă caracterul defectuos al proiectului de lege, deoarece hotărârea

Guvernului cu privire la aprobarea proiectului de lege a fost publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova doar la 28.07.2017 [14] fără textul proiectului de lege – parte integrantă a actului normativ al Guvernului. Hotărârea în cauză mai demonstrează și existența unei practici defectuoase în exercitarea de către Guvern a dreptului de inițiativă legislativă, consfințit de Constituție [15]. Legea pentru adoptarea Regulamentului Parlamentului stipulează condițiile exercitării dreptului de inițiativă legislativă, care au incidență și asupra inițiativelor legislative ale Guvernului și au fost neglijate de autorii proiectului de lege menționat [16, art. 47 alin. (6), alin. (11)]. Este la fel de evident că hotărârea Guvernului care aprobă inițiativa legislativă nu poate consta doar din titlu și formula de aprobare a proiectului, fără a fi anexat însăși textul proiectului de lege aprobat de Guvern. Or, nu ne putem imagina o inițiativă legislativă a Președintelui Republicii Moldova sau a Adunării Populare a Unității Teritoriale Autonome Găgăuzia, de exemplu, fără obiectul inițiativei legislative (textul de lege-ferenda propriu-zis, care trebuie să fie aprobat), aprobat de autoritățile în cauză și publicate în Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Doar în anul curent au fost aprobate de Guvern peste 150 de astfel de proiecte de legi [17].

Constatăm că elaborarea, prezentarea și aprobarea Hotărârii Guvernului nr. 533 din 10.07.2017, înregistrarea și adoptarea Legii nr. 190 din 21.07.2017 s-a efectuat cu încălcarea mai multor prevederi constituționale.

Astfel, dacă „Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate” [15, art. 1 alin. (3), art. 34 alin. (1)-(2)], iar „Dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngădit”, aceasta presupune că „Autoritățile publice, potrivit competențelor ce le revin, sunt obligate să asigure informarea corectă a cetățenilor asupra treburilor publice și asupra problemelor de interes personal” [15, art. 34 alin. (1)-(2)].

Potrivit Constituției, „Hotărârile și ordonanțele adoptate de Guvern se semnează de Prim-ministru, se contrasemnează de miniștrii care au obligația punerii lor în executare și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Nepublicarea atrage inexistența hotărârii sau ordonanței” [15, art. 102 alin. (2), (4)]. Prin urmare, la 14.07.2017, Parlamentul a înregistrat proiectul legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative (Codul cu privire la știință și inovare – art.1, 4, 5 ș.a.; Codul educației – art. 18, 115, 116 ș.a.), aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 533 din

10.07.2017 care nu exista *de jure*. Mai mult ca atât, această hotărâre a Guvernului nu exista (nu era în vigoare) nici la momentul examinării și adoptării de către Parlament în două lecturi (21.07.2017) [18].

Considerăm relevante pentru respectarea legalității procedurii de înregistrare, examinare și adoptare de către Parlament a proiectului legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative (Codul cu privire la știință și inovare – art.1, 4, 5 ș.a.; Codul educației – art.18, 115, 116 ș.a.) paragrafele 36-38 și 63-67 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 28 din 22.12.2011 privind controlul constituționalității Legii nr.184 din 27 august 2011 pentru modificarea și completarea unor acte legislative [19].

În opinia noastră, procedura de examinare și adoptare de către Guvern a proiectului Legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative (Codul cu privire la știință și inovare – art. 1, 4, 5 ș.a.; Codul educației – art. 18, 115, 116 ș.a.) s-a efectuat și contrar prevederilor altor acte normative, în acest context, enumerăm:

1. Legea nr. 173 din 06.07.94 privind modul de publicare și intrare în vigoare a actelor oficiale [20, art. 1]. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 265-273/671 din 28.07.2017 a fost publicat doar titlul Hotărârii Guvernului nr. 533 din 10.07.2017 cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative, deși Guvernul hotărăște aprobarea și prezentarea „Parlamentului spre examinare proiectul de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative” [21].

Prin urmare, dacă Hotărârea Guvernului nr. 533 din 10.07.2017 a fost publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova la 28.07.2017, la momentul înregistrării în Parlament, 14.07.2017, aceasta nu era în vigoare potrivit prevederilor Legii nr. 173 din 06.07.94 privind modul de publicare și intrare în vigoare a actelor oficiale, care stipulează că „Actele oficiale nominalizate la alin. (1) intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial sau la data indicată în text.” [20, art. 1 alin. (5)].

Este simptomatică promovarea de către Ministerul Justiției a proiectului de lege pentru abrogarea alineatului (2) art. 1 al Legii nr. 173-XIII din 6 iulie 1994 privind modul de publicare și intrare în vigoare a actelor oficiale, care, potrivit autorilor, este o normă desuetă [22]. În opinia noastră, norma nu este desuetă pentru „hotărârile și dispozițiile Guvernului” [20, art. 1 alin. (1)] și este vorba doar de ignorarea prevederilor Legii nr. 173 din 06.07.1994. Considerăm că autorii proiectului de lege menționat supra trebuie să concretizeze pagina web pe care vor fi publicate hotărârile și dispozițiile Guvernului. În realitate se

publică doar hotărârile Guvernului, dar nu pe „web site-ul oficial al Guvernului” [20, art. 1 alin. (2)] – pagina web gov.md, ci pe particip.gov.md.

2. Legea nr. 317-XV din 18 iulie 2003 privind actele normative ale Guvernului și ale altor autorități ale administrației publice centrale și locale:

a) „*Programele de elaborare a proiectelor de acte normative cuprind denumirile actelor care urmează a fi elaborate, domeniile ce urmează a fi reglementate, autoritățile, instituțiile și persoanele care le vor elabora și le vor consulta cu părțile interesate ...*” [23, art. 28]. Hotărârea Guvernului nr. 1472 din 30.12.2016 cu privire la aprobarea Planului național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană în perioada 2017–2019) a incumbat Academiei de Științe a Moldovei elaborarea „proiectului de lege privind modificarea Codului nr. 259 din 15 iulie 2004 cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova în conformitate cu recomandările experților europeni și racordarea cu Codul educației al Republicii Moldova nr. 152 din 17 iulie 2014” [24, pct. 128 LI].

b) „Autoritățile administrației publice centrale, autoritățile unităților teritoriale autonome cu statut juridic special, alte autorități ale administrației publice locale *ordonă elaborarea proiectului de act normativ unei subdiviziuni ori formează un grup de lucru din specialiști ai diferitelor subdiviziuni*” [23, art. 30]. Grupul de lucru pentru elaborarea proiectului menționat includea reprezentanții Academiei de Științe a Moldovei, Ministerului Economiei și Ministerului Educației, însă varianta finală a proiectului a fost redactată esențial de către Centrul de Implementare a Reformelor. Ultimul a prezentat Guvernului varianta finală a proiectului pentru aprobare contrar prevederilor legale – până și nu „după primirea avizelor, a recomandărilor recepționate în cadrul consultării publice și efectuarea expertizei proiectului de act normativ ...” [23, art. 43].

c) dosarul de însoțire nu conținea „a) rezultatele investigației științifice; ... c) avizele, sinteza recomandărilor recepționate în cadrul consultării publice și rapoartele de expertiză; rezultatele cercetărilor, evaluările statistice, consultările specialiștilor, ...;” [23, art. 44, 68].

3. Legea nr. 780 din 27.12.2001 privind actele legislative:

a) „Pentru elaborarea proiectului de act legislativ, Parlamentul sau autoritățile abilitate de acesta formează un grup de lucru din experți și specialiști în materie din cadrul autorităților publice, din savanți de la instituțiile științifice și de învățământ superior de profil, din practicieni în domeniu și din alți specialiști, precum și din reprezentanți ai părților interesate” [25, art. 16].

b) doar „După primirea avizelor, a recomandărilor recepționate în cadrul consultării publice și efectuarea expertizei proiectului de act legislativ, *membrii grupului de lucru* (nu Centrul de Implementare a Reformelor – n.a.) întocmesc varianta finală a proiectului și dosarul lui de însoțire”; dosarul de însoțire a variantei finale a proiectului de act legislativ nu cuprinde: „c) rezultatele investigației științifice; e) avizele, sinteza recomandărilor recepționate în cadrul consultării publice și rezultatele expertizelor”, iar „d) nota informativă, nu „conține și rezultatele expertizei compatibilității cu legislația comunitară, precum și lista reglementărilor de referință ale legislației comunitare” [25, art. 23].

c) „Proiectul de act legislativ, însoțit de nota informativă” [25, art. 21-22]: nu a fost transmis „spre avizare autorităților și instituțiilor interne și externe interesate” și nu a fost supus „procedurii de consultare publică, în modul stabilit de lege”; nu a fost supus expertizei științifice efectuate „de instituții științifice și de învățământ superior de profil, de experți, inclusiv de peste hotare”.

4. Legea nr. 239 din 13.11.2008 privind transparența în procesul decizional [26, art. 3, 11]: nici autoritatea care a elaborat varianta finală a proiectului și nici Guvernul nu au consultat: „cetățenii, asociațiile constituite în corespundere cu legea, alte părți interesate în privința proiectelor de acte normative, administrative care pot avea impact social, economic, de mediu (asupra modului de viață și drepturilor omului, asupra culturii, sănătății și protecției sociale, asupra colectivităților locale, serviciilor publice)”, nu au organizat „dezbateri publice, audieri publice, sondaje de opinie, solicitarea opiniilor experților în domeniu, crearea grupurilor de lucru permanente sau ad-hoc cu participarea reprezentanților societății civile” și nu au făcut publice „materialele aferente cu cel puțin 15 zile lucrătoare înainte de definitivarea proiectului”.

5. Hotărârea Guvernului nr. 34 din 17.01.2001 despre aprobarea Regulamentului Guvernului Republicii Moldova (pct. 2, 61, 8-10, 12). Proiectul de lege: nu a luat „în considerare opinia publică, în spiritul principiilor democrației și publicității”; nu a fost elaborat „de ministere, departamente, alte autorități publice subordonate Guvernului sau a conducerii Guvernului, în baza hotărârii de Guvern privind aprobarea programelor sale de activitate”; nu a fost supus „procedurii de avizare, definitivare, expertizei juridice și celorlalte dispoziții privind pregătirea și examinarea acestora în ședințele de Guvern”; nu a fost coordonat cu „organele interesate și cele implicate direct în chestiunile incluse în proiect”; nu a fost avizat „în modul stabilit de Academia de Științe a Moldovei, precum și de alte instituții științifice de profil;” [27, pct. 2, 61, 8-10, 12].

6. Hotărârea Guvernului nr. 967 din 09.08.2016 cu privire la mecanismul de consultare publică cu societatea civilă în procesul decizional: Guvernul, autoritățile publice nu au asigurat „accesul la proiectele de decizii și la materialele aferente prin publicarea lor obligatorie pe pagina web oficială a autorității publice, precum și pe pagina web www.particip.gov.md.” [28].

ESENȚA AMENDAMENTELOR PROMOVATE DE CENTRUL DE IMPLEMENTARE A REFORMELOR

În compartimentul 1, „Condițiile ce au impus elaborarea proiectului, finalitățile urmărite”, din Notă informativă la proiectul de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative, sunt enumerate obiectivele „stipulate în Programul de activitate al Guvernului pe anii 2016–2018 și anume: „reformarea guvernării sistemului național de cercetare științifică, dezvoltarea (dezvoltare – n. a.) tehnologică și inovare în vederea adoptării unui model mai deschis, incluziv și transparent” și „consolidarea capacităților și funcționalității instituțiilor de asigurare a calității în învățământ” și reflectarea acestora „în mai multe documente de politici, cum ar fi Planul național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană în perioada 2017–2019, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1472 din 30.12.2016, Strategia inovațională a Republicii Moldova pentru perioada 2013–2020 „Inovații pentru competitivitate”, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 952 din 27.11.2013 și Strategia de cercetare-dezvoltare a Republicii Moldova până în 2020, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 920 din 07.11.2014, etc.” [9]. Doar cu câteva excepții, obiectivele preconizate și alinierea lor la documentele de politici menționate supra au fost definitiv compromise de Centrul de Implementare a Reformelor, care și-a asumat răspunderea pentru redactarea radicală a esenței proiectului în cauză.

Mai mult, „autorul” demonstrează o abordare alogică când afirmă că proiectul are și alte obiective:

„... perfecționarea cadrului normativ care reglementează domeniul de cercetare și inovare în (Republica – n.a.) Moldova, reprezentat prin Codul cu privire la știință și inovare” și „propune ajustarea cadrului instituțional de administrarea domeniilor cercetării și inovării, schimbarea rolului Academiei de Științe din Moldova și perfecționarea modului de distribuire a alocațiilor bugetare destinate finanțării domeniilor cercetării și inovării” [9];

„vine întru asigurarea implementării reformei administrației publice, consolidării proceselor de lucru

a instituțiilor statului și creșterii eficienței gestionării bugetului public” și propune consolidarea a „3 instituții de evaluare în domeniul educației și cercetării (Agenția Națională de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional, Inspectoratul Școlar Național și Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare) într-o singură instituție (Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare)” [9] fără a amenda prevederile defectuoase ale art. 115 alin. (9) din Codul educației [1, p. 16].

În aceeași manieră declarativă se enunță „scopul final (unde este cel inițial – n. a.) al proiectului” – „... consolidarea calității procesului educațional, precum și creșterea performanței domeniului de cercetare și inovare prin aplicarea principiului de competiție în distribuire a fondurilor și canalizare a resurselor către cercetătorii care pot asigura cea mai mare performanță în domeniu” [9].

Urmează constatări, care nicidecum nu reprezintă soluții inovative, deoarece fie se regăsesc în Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova, în vigoare la acel moment, fie au doar caracter declarativ: „unitatea primară în domeniul dat este cercetătorul științific, care va avea libertatea de asociere în grupuri, indiferent de apartenența instituțională a acestora, create în vederea dezvoltării proiectelor din domeniile cercetării și inovării”; „statul va pune la dispoziția cercetătorilor întregul său potențial financiar și material necesar în vederea asigurării bunei derulări a proiectelor de cercetare și obținere a unui rezultat care să contribuie la dezvoltarea economică și socială a țării” [29, p. 16; 9].

În opinia noastră, la ședința Guvernului din 10.07.2017 Centrul de Implementare a Reformelor a prezentat proiectul Legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative (Codul cu privire la știință și inovare – art.1, 4, 5, ș.a.; Codul educației – art.18, 115, 116, ș.a.) într-o variantă care devia esențial atât de la proiectul elaborat de Academia de Științe a Moldovei, Ministerul Economiei și Ministerul Educației, cât și de la recomandările experților Comisiei Europene.

În particular, au fost neglijate următoarele prevederi din cele șapte mesaje de politici expuse public în iulie 2016 de către experții Comisiei Europene în urma evaluării sistemului național de cercetare-dezvoltare:

„1. ... Reformarea domeniului de cercetare și inovare, stabilirea unor priorități determinate și *implicarea tuturor actorilor implicați în vederea asumării responsabilității pentru reformă*.”

(...) 3. ... Combinația dintre o responsabilitate ministerială pentru politicile de cercetare și inovare și o Agenție independentă pentru fonduri va permite

concentrarea Academiei de Științe a Moldovei de a se focusa asupra rolului său de cel mai important performer al cercetării din țară.

4. Redresarea situației binare a sistemelor de cercetare și educație din Moldova, prin care universitățile se concentrează asupra „predării”, iar institutele asupra „cercetării”. Crearea stimulentei pentru cooperare dintre universități și institute de cercetare trebuie să fie forța motrice a reformei.

5. Salvagardarea capacităților publice de cercetare și inovare a Moldovei, prin asigurarea, menținerea și consolidarea institutelor de cercetare și a capitalului fizic, intelectual și uman al acestora. – „...organizațiile de drept public din domeniile cercetării și inovării se transferă organului central de specialitate al statului care asigură elaborarea politicii naționale în domeniile cercetării și inovării” [9, art. III alin. (2)]

(...) 7. Revizuirea, în regim de urgență, a cadrului de condiții pentru inovare prin implementarea unui set de măsuri de politici coerente pentru a stimula și sprijini un mediu de atractivitate pentru business în activitățile de cercetare și inovare, inclusiv instrumente non-financiare (crearea cadrului legal pentru spin-off și transfer de cunoștințe, oportunități de finanțare a proiectelor de risc) ...” [30].

În pofida constatării de către experții europeni că reformarea sistemului național de cercetare „poate funcționa doar în condiția existenței unei finanțări adecvate”, că este necesară „revenirea, în regim de urgență la nivelul de finanțare din 2007” și „asumarea angajamentului politic de a finanța știința cu 1% din PIB către 2020”, autorii proiectului consideră că „acest efort financiar al bugetului de stat va fi acoperit din contul economiilor ce se vor forma în bugetele entităților supuse reorganizării și, după caz, din contul alocațiilor aprobate în bugetul de stat pentru anul 2017 pentru implementarea Strategiei de reformă a administrației publice” [9]. Mai mult, conform Legii bugetului de stat pentru anul 2017, alocațiile sistemului național de cercetare constituie doar 0,34% din Produsul Intern Brut din anul 2016 [31, 32], inclusiv volumul cheltuielilor Academiei de Științe a Moldovei pentru acest domeniu în anul 2017 vor constitui 329,63 mil. lei [33].

Parlamentul a anticipat reorganizarea ministerelor, altor autorități administrative centrale și structuri organizaționale din sfera lor de competență, inclusiv și a Academiei de Științe a Moldovei, autorizând Guvernul, prin derogare de la art. 60 din Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr.181/2014, să redistribuie alocațiile prevăzute de Legea bugetului de stat pentru anul 2017 [31, art. 151], deși proiectul Legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative (Codul cu privire la știință și inovare – art.1,

4, 5 ș.a.; Codul educației – art.18, 115, 116 ș.a.) de abia fusese înregistrat în Parlament.

Regăsim și alte afirmații declarative sau, de asemenea, lipsite de originalitate:

- „Palierul doi care vizează finanțarea priorităților în domeniile cercetării și inovării, ..., va fi reprezentat de către ANCD” – care va „dispune de autonomie administrativă, financiară și decizională, în conformitate cu cadrul normativ” [9], irealizabilă prin subordonarea Guvernului și excluderii Consiliului de administrare, format din reprezentanții instituțiilor de cercetare-dezvoltare.

- „excluderea mecanismului acreditării organizațiilor din domeniile cercetării și inovării și înlocuirea acestuia cu instrumentul de evaluare (conform unei metodologii ce urmează a fi aprobată de Guvern) și confirmare a titlurilor științifice realizată de ANACEC” [9] – propunerea Academiei de Științe a Moldovei care a persistat în toate proiectele de amendare a Codului cu privire la știință și inovare, începând cu anul 2010.

Autorii Notei informative își permit să enunțe neadevăruri:

- „Cât privește funcțiile exercitate de cele 3 instituții la momentul actual, acestea nu vor fi modificate. Totodată, noua instituție va păstra autonomia de care dispun cele 3 instituții la momentul actual” [9] – proiectul de lege modifică, cel puțin, funcțiile și atribuțiile Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare, iar autonomia acestuia se suprimă, deoarece ANACEC devine o „autoritate administrativă în subordinea Ministerului Educației” [9, art. II pct. 3]

- „... fortificarea rolului mediului academic în stabilirea priorităților în domeniile cercetării și inovării”. Dimpotrivă. Rolul Academiei de Științe a Moldovei se reduce la cel al unui „club al academicienilor, membrilor corespondenți și al unor cercetători aleși”, care nu va avea potențialul necesar pentru a exercita chiar și atribuțiile decimate prin acest proiect de lege.

- „...prioritățile la nivel național în domeniul cercetării fundamentale vor fi elaborate de comunitatea științifică în cadrul forumului suprem reprezentat de Academia de Științe a Moldovei care va exercita rolul de consultant strategic al guvernului în domeniile cercetării și inovării. Astfel, Academia, suplimentar, va înainta propuneri în partea ce vizează stabilirea priorităților de cercetare și inovare” [9] – constatări incoerente și contrare art. 72 din proiectul de lege.

- „Pe lângă membrii titulari și corespondenți, secțiile de știință din cadrul Academiei vor reuni câte 15 cercetători științifici aleși prin concurs în baza unui regulament aprobat de Guvern, de către întreaga comunitate științifică din țară” – aprobarea de către Guvern a regulamentului în cauză nu corespunde statu-

tului declarat de proiectul de lege – „instituție publică de interes național, autonomă și independentă de autoritățile publice, apolitică ...” [9].

Prin redactarea esenței proiectului Legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative, Centrul de Implementare a Reformelor a depășit evident prevederile Statutului instituției care consacră expres: „...Centrul este o instituție publică, fondată de Guvern, care delegă exercitarea funcției de fondator Cancelariei de Stat, în scopul acordării Guvernului a asistenței în implementarea reformelor la nivel guvernamental, pentru crearea unui sistem modern și eficient de administrare”, „Centrul are misiunea de implementare eficientă și coordonată a reformelor la nivel guvernamental, pentru crearea unui sistem modern și eficient de administrare, evaluarea gradului de implementare a reformelor de către autoritățile publice și structurile organizaționale din sfera lor de competența, cooperarea cu instituțiile internaționale în vederea preluării și transpunerii celor mai bune practici de administrare, precum și atragerii asistenței externe” și, respectiv, „Directorul Centrului consiliază Prim-ministrul în domeniul implementării reformelor”, ... „asigură elaborarea și înaintarea propunerilor de politici publice și proiecte de acte normative necesare implementării reformelor,” [4, pct. 1, 5 și 18, 19]. Considerăm inacceptabilă cumulara de către Centru a funcțiilor „implementarea reformelor” și „elaborarea propunerilor de politici publice și proiecte de acte normative”, atunci când Statutul instituției prevede că „Centrul își desfășoară activitatea în baza principiilor legalității, transparenței, integrității profesionale și autoadministrării. ... Centrul va evita apariția conflictelor de interes” [4, pct. 6]. Pentru evitarea discordanței între normele Statutului instituției propunem abrogarea punctului 7 subpunct 2) sau, cel puțin, completarea acestuia cu cuvintele „necesare implementării reformelor”.

În opinia noastră, implementarea Codului cu privire la știință și inovare, amendat prin Legea nr. 190 din 21.07.2017 și republicat, fără o amendare suplimentară, va avea consecințe dezastruoase asupra comunității științifice și performanței domeniului de cercetare-dezvoltare, asupra Academiei de Științe a Moldovei și instituțiilor de cercetare-dezvoltare, a imaginii acestora în spațiul de cercetare european și internațional.

BIBLIOGRAFIE

1. Balmuș V. Preeminența dreptului și securitatea juridică la adoptarea Codului educației și amendarea Codului cu privire la știință și inovare. În: Akademos, 2017, nr. 1, pp. 10-18.
2. Proiectul de lege pentru modificarea și completarea Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova

nr.259-XV din 15 iulie 2004, <http://www.particip.gov.md/proiectview.php?l=ro&idd=3128> (vizitat la 10.07.2017).

3. Scrisoarea Centrului de Implementare a Reformelor nr. 35-05-6354 din 17.08.2017

4. Hotărârea Guvernului cu privire la Centrul de Implementare a Reformelor nr. 11 din 18.01.2017. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.19-23/43, 20.01.2017.

5. Reforma sistemului național de cercetare și inovare, în atenția Premierului, <http://www.gov.md/ro/content/reforma-sistemului-national-de-cercetare-si-inovare-aten-tia-premierului> (vizitat la 13.07.2017).

6. Conceptul reformei sistemului de inovare și cercetare, pe ultima sută de metri, <https://point.md/ro/noutati/politica/conceptul-reformei-sistemului-de-inovare-si-cercetare-pe-ultima-suta-de-metri-> (vizitat la 13.07.2017).

7. Proiectul hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea proiectului legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative, ro_4330_Proiect-de-modificare-pentru-avizare-V-8.0-CURAT <http://www.particip.gov.md/proiectview.php?l=ro&idd=4330> (vizitat la 10.07.2017).

8. Proiectul hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea proiectului legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative, http://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr19_1_5.pdf (vizitat la 10.07.2017).

9. Proiecte de acte legislative 230.2017.ro.pdf <http://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/3839/language/ro-RO/Default.aspx> (vizitat la 14.07.2017).

10. Proiecte de acte legislative 230.2017.aviz.minister.pdf (vizitat la 14.07.2017). <http://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/3839/language/ro-RO/Default.aspx> (vizitat la 14.07.2017).

11. Proiecte de acte legislative, 230.2017.aviz.CNA.pdf <http://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/3839/language/ro-RO/Default.aspx> (vizitat la 14.07.2017).

12. Proiecte de acte legislative <http://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/language/ro-RO/Default.aspx>; Procesul-verbal al ședinței Guvernului din 10 iulie 2017. http://gov.md/sites/default/files/document/attachments/extras23_5.pdf (vizitat la 14.07.2017).

13. Masa rotundă „Reforma domeniului de cercetare dezvoltare: între viziunea cercetătorilor și proiectul Guvernului” <https://www.youtube.com/watch?v=yloKP5b1IXw> (vizitat la 14.07.2017).

14. Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 533 din 10.07.2017. În: Monitorul Oficial 265-273/671, 28.07.2017.

15. Constituția Republicii Moldova 29 iulie 1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.78 nr. 140 din 29.03.2016, art. 73.

16. Legea pentru adoptarea Regulamentului Parlamentului nr. 797 din 02.04.96. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 50 art. 237 din 07.04.2007.

17. Hotărâri de Guvern cu privire la aprobarea proiectelor de lege MoldLex (vizitat la 18.10.2017).

18. Ședința plenară din 21.07.2017, <http://www.parlament.md/SesiuniParlamentare/%C5%9Eedin%C5%A3eplenare/tabid/128/SittingId/2756/language/ro-RO/Default.aspx>; Proiectul legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative <http://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/3839/language/ro-RO/Default.aspx>; Supliment la ordinea de zi a ședinței în plen a Parlamentului din 21 iulie 2017 <http://www.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=7LN3dJxHBfw%3d&tabid=128&mid=506&language=ro-RO>

19. Hotărârea Curții Constituționale nr.28 din 22.12.2011 privind controlul constituționalității Legii nr.184 din 27 august 2011 pentru modificarea și completarea unor acte legislative (Sesizarea nr.28a/2011). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 7-12/3, 13.01.2012.

20. Legea nr. 173 din 06.07.94 privind modul de publicare și intrare în vigoare a actelor oficiale. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 183-185/653 din 10.10.2008, art. 1.

21. Hotărârea Guvernului nr. 533 din 10.07.2017 cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.265-273/671, 28.07.2017.

22. Nota informativă la proiectul de lege pentru abrogarea alineatului (2) art. 1 al Legii nr. 173-XIII din 6 iulie 1994 privind modul de publicare și intrare în vigoare a actelor oficiale. http://justice.gov.md/public/files/transparența_in_procesul_decizional/coordonare/2017/octombrie/PR173.pdf

23. Legea nr. 317-XV din 18 iulie 2003 privind actele normative ale Guvernului și ale altor autorități ale administrației publice centrale și locale. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 208-210 art.783, 03.10.2003, art. 28

24. Hotărârea Guvernului nr. 1472 din 30.12.2016 cu privire la aprobarea Planului național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldo-

va – Uniunea Europeană în perioada 2017–2019. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.103-108/271 din 31.03.2017, pct. 128 LI.

25. Legea nr. 780 din 27.12.2001 privind actele legislative. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 36-38 art. 210, 14.03.2002.

26. Legea nr. 239 din 13.11.2008 privind transparența în procesul decizional. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 215-217 art. 798, 05.12.2008, art.3, 11.

27. Hotărârea Guvernului nr. 34 din 17.01.2001 despre aprobarea Regulamentului Guvernului Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 8-10 art. 73, 25.01.2001, pct. 2, 61, 8-10, 12.

28. Hotărârea Guvernului nr. 967 din 09.08.2016 cu privire la mecanismul de consultare publică cu societatea civilă în procesul decizional. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 265-276 art. 1050, 19.08.2016.

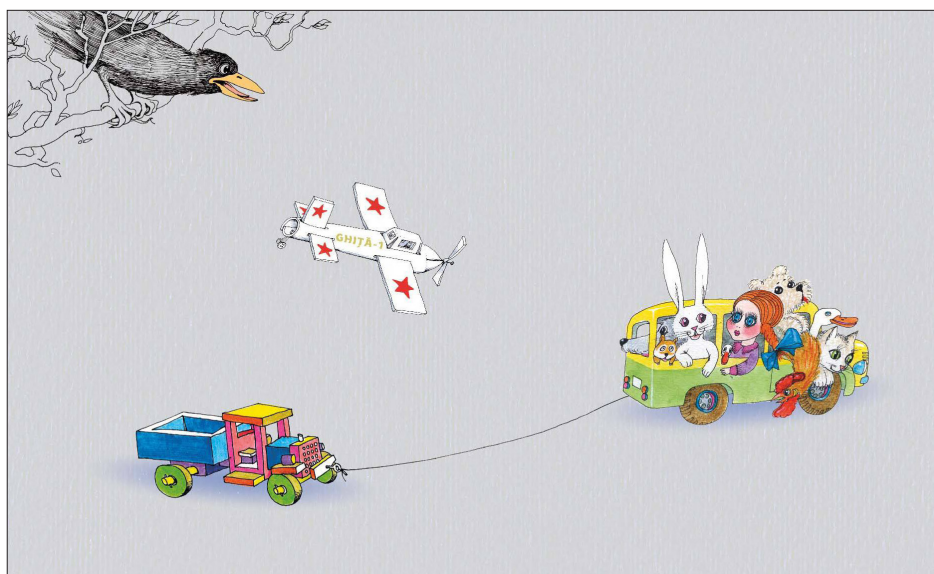
29. Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova nr. 259 din 15.07.2004. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.125-129/663, 30.07.2004, art. 148-156.

30. Peer Review of the Moldovan Research and Innovation system. Horizon 2020 Policy Support Facility [online] <https://rio.jrc.ec.europa.eu/en/library/horizon-2020-policy-support-facility-peer-review-moldovan-research-and-innovation-system> (vizitat la 10.05.2017).

31. Legea bugetului de stat pentru anul 2017 nr. 279 din 16.12.2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 472-477/943, 27.12.2016.

32. PIB, anul 2016, prețuri curente, date semidefinite <http://www.statistica.md/category.php?l=ro&idc=191> (vizitat la 10.10.2017).

33. Hotărârea Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică al AȘM nr. 6 din 12.01.2017 cu privire la repartizarea și aprobarea bugetului AȘM pe anul 2017 volumul cheltuielilor Academiei de Științe a Moldovei pentru sectorul 23 Știință și Inovare pentru anul 2017 http://www.asm.md/?go=acte-administrative&n=2&new_language=0 (vizitat la 10.10.2017).

Lică Sainciuc. Umbrela de Petru Cărare. Hârtie, tuș, ecolină, 1978.